

LEEFBAARHEID EN TOERISME

INTEGRALE ANALYSE GEMEENTE VEERE

BIJLAGE 2

ATTITUDEONDERZOEK

De eerste stap richting een (nog meer) bewuste toeristische bestemming

**Wat is de houding (attitude) van de inwoners
van de gemeente Veere ten aanzien van toerisme?**

Colofon

Deze rapportage is samengesteld door Kenniscentrum Kusttoerisme in nauw overleg met de klankbordgroep van het onderzoek.

© 2019, Kenniscentrum Kusttoerisme

Bij het samenstellen van deze publicatie is de grootste zorgvuldigheid betracht. Kenniscentrum Kusttoerisme is echter niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade als gevolg van de aangeboden informatie in deze publicatie.

Kenniscentrum Kusttoerisme
p/a HZ University of Applied Sciences
Postbus 364
4380 AJ Vlissingen
Telefoon: 0118 - 489 850
E-mail: kenniscentrumtoerisme@hz.nl
Website: www.kenniscentrumtoerisme.nl

Auteur

Harm IJben

Fotografie

Beeldbank Provincie Zeeland

Grafische vormgeving

Kees Hoendervangers, www.dtp-plus.nl

Samenvatting (op provinciaal niveau)

Voor u ligt de rapportage van het onderzoek naar de houding van de inwoners van de provincie Zeeland ten aanzien van toerisme (0-meting). De belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat er op dit moment brede steun is onder de inwoners voor Zeeland als toeristische bestemming, maar wel met significante regionale en lokale verschillen.

Die brede steun voor toerisme is met name verklaarbaar vanuit de in ruime mate ervaren positieve economische effecten van toerisme en ook de gevoelde trots dankzij toerisme en in mindere mate de ervaren sociale verbondenheid en het genoten persoonlijk economische voordeel. De gepercipieerde negatieve effecten van toerisme en mindere mate het gevoel geen stem te hebben bij besluitvorming rond toeristische ontwikkelingen doen juist op Zeeuws niveau afbreuk aan de mate van steun.

De draagkracht voor Zeeland als bewuste toeristische bestemming met 'waardevol toerisme' bevindt zich op de balans tussen de gepercipieerde positieve (lusten) en gepercipieerde negatieve impact (lasten). Voor nu wegen voor een ruime meerderheid van de inwoners de voordelen van toerisme zwaarder dan de nadelen, maar lokaal – met name voor inwoners van de woonkernen in de toeristische kustgemeenten – staat de draagkracht wel onder druk en daarmee daalt de leefbaarheid.

Het is daarom van groot belang om samen met alle relevante stakeholders in de regio te definiëren wat wordt verstaan onder 'waardevol toerisme' met specifieke aandacht voor het belang van de inwoners. Samenwerking is in deze de sleutel tot waardevol toerisme in een juiste balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving. Het succes van toerisme wordt nu nog te vaak alleen afgewogen (en uitgedragen) aan de hand van economische indicatoren, maar dit een eenzijdige afbakening van succes, waarbij positieve niet economische effecten worden vergeten en negatieve effecten niet worden opgelost.

Provincie Zeeland zou er daarom vanuit de wens een (nog meer) bewuste bestemming te willen zijn verstandig aan doen om actief en transparant te communiceren met haar inwoners over de positieve (niet) economische effecten van toerisme en tegelijkertijd actief te luisteren naar haar inwoners als het gaat om de ervaren negatieve effecten. Het wegwerken van deze negatieve effecten vraagt ook nadrukkelijk om transparant handelen, door (gezamenlijk) te bepalen wat verder onderzocht moet worden en wat direct aangepakt kan worden en op welke schaal (provinciaal, regionaal of lokaal).

Bovendien kan Provincie Zeeland mogelijk een rol spelen in het vergroten van de trots en sociale verbondenheid dankzij toerisme door het stimuleren en faciliteren van activiteiten die hier een bijdrage aanleveren. Trotse inwoners geven namelijk significant meer steun en inwoners die een grotere sociale verbondenheid voelen, ervaren de positieve effecten meer positief en de negatieve effecten minder negatief.

Tenslotte kan worden gesteld dat door de inwoners nu de kans te hebben gegeven om hun mening te geven over toerisme er een eerste stap is gezet in het creëren van meer betrokkenheid bij toeristische ontwikkelingen. Een relevante stap, passend bij de ontwikkeling naar een (nog meer) bewuste bestemming met waardevol toerisme, die nog nadrukkelijk om een vervolg vraagt, daar uit deze 0-meting naar voren is gekomen dat het gebrek aan ervaren betrokkenheid op dit moment afbreuk doet aan de mate van steun voor toerisme.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
DEEL 0: ALGEMEEN	5
Inleiding	6
Onderzoeksaanpak	7
DEEL 1 Inwonersonderzoek op provinciaal niveau	11
Wat is de houding (attitude) van de inwoners van in 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten ten aanzien van toerisme?	12
In welke mate steunen de inwoners toerisme?	12
In welke mate ervaren de inwoners de positieve en negatieve effecten van toerisme?	13
In welke mate beïnvloeden de factoren trots, sociale verbondenheid, persoonlijke economische voordeel en politieke betrokkenheid de houding van de inwoners ten aanzien van toerisme?	14
Welke (individuele) belangen wegen (naar relevantie) voor inwoners het zwaarst bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid?	14
Wat is het handelingsperspectief van de provincie Zeeland als bewuste toeristische bestemming vanuit het inwonersperspectief in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten?	15
DEEL 2 Inwonersonderzoek op gemeentelijk niveau gemeente Veere	17
Wat is de houding (attitude) van de inwoners van de gemeente Veere ten aanzien van toerisme?	18
In welke mate steunen de inwoners toerisme?	18
In welke mate ervaren de inwoners de positieve en negatieve effecten van toerisme?	18

In welke mate beïnvloeden de factoren trots, sociale verbondenheid, persoonlijke economische voordeel en politieke betrokkenheid de houding van de inwoners ten aanzien van toerisme?	21
Welke (individuele) belangen (naar relevantie) wegen voor inwoners het zwaarst bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid?	21

Wat is het handelingsperspectief van de gemeente Veere als bewuste toeristische bestemming vanuit het inwonersperspectief?	22
---	----

DEEL 3 Inwonersonderzoek op woonkernniveau gemeente Veere	23
--	----

Wat is de houding (attitude) van de inwoners van de woonkernen in de gemeente Veere ten aanzien van toerisme?	24
In welke mate steunen de inwoners toerisme?	24
In welke mate ervaren de inwoners de positieve en negatieve effecten van toerisme?	25
In welke mate beïnvloeden de factoren trots, sociale verbondenheid, persoonlijke economische voordeel en politieke betrokkenheid de houding van de inwoners ten aanzien van toerisme?	27
Welke (individuele) belangen (naar relevantie) wegen voor inwoners het zwaarst bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid?	28

Wat is het handelingsperspectief op woonkernniveau voor de gemeente Veere als bewuste toeristische bestemming vanuit het inwonersperspectief?	29
--	----

Overzicht van gehanteerde figuren en tabellen	31
--	----

DEEL 0 Algemeen

Inleiding

In deze rapportage staan de inwoners centraal. Dit in tegenstelling tot wat gebruikelijk is in toerisme en de vrijetijdseconomie. Daarin wordt normaal gesproken de gast (bezoeker) centraal gesteld. Die focus op de inwoner komt voort uit een tendens die zichtbaar is in de hele samenleving. De mening van inwoners (burgers) wordt steeds belangrijker in overheidsbeleid. Op alle beleidsterreinen is burgerparticipatie van groot belang. Dit komt misschien nog wel het meest tot uitdrukking in het nieuwe ruimtelijk beleid: de Omgevingswet die in 2021 ingaat, daarin is participatie van alle stakeholders – inclusief burgers – een belangrijke pijler.

Deze brede maatschappelijke tendens is ook zichtbaar in het toeristische werkveld. Najaar 2018 zette NBTC Holland Marketing de toon met hun visie 'Perspectief 2030', waarin de ambitie werd benoemd dat in 2030 toerisme waardevol moet zijn voor alle inwoners. In deze visie wordt gesteld dat ingezet moet worden op activiteiten die een bijdrage leveren aan het gedeelde belang van bezoekers, bewoners en bedrijven, om zo Nederland als bestemming toekomstbestendig te ontwikkelen. Bovendien wordt benoemd dat de belangen van bewoners tot nu toe vaak achtergesteld zijn geweest in de ontwikkeling van toerisme en daarom een inhaalslag verdienen.

In september 2019 presenteerde de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (de Rli) hun advies "Waardevol toerisme, de leefomgeving verdient het". De Rli gebruikte in hun advies een model waarmee zij de balans (of disbalans) tussen toerisme en verschillende domeinen van de leefomgeving zichtbaar maken. De sociale leefomgeving – zowel in de publiek ruimte als de persoonlijke leefruimte van inwoners – vormt hierbij een belangrijk onderdeel.

Figuur 1: Beoordeling effecten toerisme op de leefomgeving en samenleving (bron: RLI [2019] Waardevol toerisme)

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur. (2019). 'Waardevol toerisme, de leefomgeving verdient het'.

RELEVANT VOOR ZEELAND

Zeeland is sinds jaar en dag een toeristische provincie bij uitstek, geliefd bij velen in binnen- en buitenland, voor bijvoorbeeld een vakantie aan de kust, de beleving van de Zeeuwse natuur, een festival of de culinaire mogelijkheden. In 2018 brachten toeristen 18,6 miljoen overnachtingen door in Zeeland en werden ruim 43 miljoen vrijetijdsactiviteiten ondernomen door inwoners en Nederlandse dagbezoekers. Al deze mensen geven veel geld uit in Zeeland, de totale toeristische bestedingen bedroegen € 1,86 miljard. Het aantal banen in de toeristische sector was 16.400 in 2017 (9,4% van de totale Zeeuwse werkgelegenheid). De toeristische sector heeft daarmee een aanzienlijk economisch belang in de provincie.

Ondanks dit grote economische belang is de publieke opinie niet altijd positief over toerisme. Sommigen zijn van mening dat de Zeeuwse kust, zeker in de zomermaanden, te druk is en dat er teveel overlast is voor bewoners. In de laatste jaren hebben plannen voor nieuwe vakantieparken geleid tot stevige

protesten en is in de media steeds meer aandacht voor de negatieve impact van toerisme voor inwoners en hun leefomgeving.

Provincie en gemeenten vinden het van groot belang om de mening van inwoners mee te wegen in de ontwikkeling van toeristisch beleid voor Zeeland, overeenkomstig de aanbevelingen van NBTC Holland Marketing en de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur. Er was daarom behoefte aan een onafhankelijk, representatief onderzoek om zo op objectieve wijze vast te stellen in welke mate de inwoners toerisme steunen en hoe zij de positieve én negatieve effecten van het toerisme ervaren. In opdracht van Provincie Zeeland en in samenwerking met tien Zeeuwse gemeenten¹ heeft Kenniscentrum Kusttoerisme – ondersteund door ZB | Planbureau – daarom onderzoek gedaan naar de mening van de Zeeuwen over toerisme in hun provincie.

Dit onderzoek is een belangrijke eerste stap: voor het eerst is de mening aan de Zeeuwen zelf gevraagd. Het oppakken van de aandachts- en verbeterpunten is een regionale opgave en vormt een belangrijke bouwsteen voor de toekomstige visie op de vrijetijdseconomie van de Provincie Zeeland. De Provincie zal daarin samen met alle betrokkenen werken aan een positieve beleving van het toerisme, in een juiste balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving.

DOELSTELLING

Inzicht verkrijgen in de perceptie van de inwoners als belangrijke stakeholder over toerisme in de regio, om zo de mate van steun voor toerisme te kennen en de factoren die de mate van steun voor toerisme beïnvloeden te verkennen als opmaat naar een bewuste (toeristische) bestemming met waardevol toerisme in een balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving.

ONDERZOEKSVRAAG

Wat is de houding (attitude) van de inwoners ten aanzien van toerisme?

DEELVRAGEN

1. In welke mate steunen de inwoners toerisme?
2. In welke mate ervaren de inwoners van toerisme de positieve en negatieve effecten van toerisme?
3. Welke factoren beïnvloeden de steun voor toerisme van de inwoners?
4. In welke mate beïnvloeden deze factoren de mate van steun voor toerisme?
5. Welke (individuele) belangen wegen voor inwoners het zwaarst bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid?

Onderzoeksaanpak

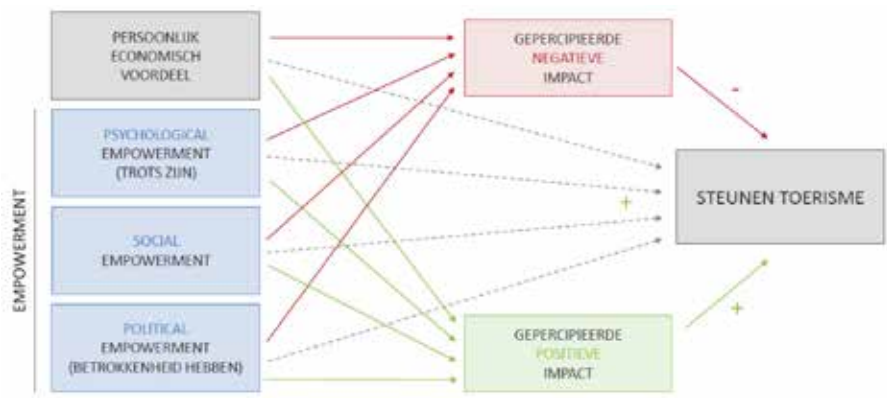
ONDERZOEKSMETHODE

Om inzicht te verkrijgen in het draagvlak voor toerisme bij inwoners van de tien deelnemende Zeeuwse gemeenten is een kwantitatief onderzoek uitgevoerd, waarbij gebruik is gemaakt van vragenlijsten gebaseerd op het internationaal gevalideerde model: 'Resident Empowerment through Tourism Scale (RETS)'.

Het model (figuur 2) geeft inzicht in de verschillende aspecten die de mening van inwoners over toerisme bepalen en maakt het mogelijk de onderlinge relaties te onderzoeken. Een belangrijk onderdeel van het model vormt de 'empowerment'. 'Empowerment' komt van het woord 'power' (kracht) en duidt op de mate waarin inwoners kracht halen uit de effecten van toerisme en het hun steun voor toerisme dus versterkt ofwel verzwakt wordt. Er zijn drie soorten 'empowerment', namelijk psychologische (trots), sociale (verbondenheid) en politieke empowerment (betrokkenheid). Tezamen met het concept 'Persoonlijk economisch voordeel' vormen zij de factoren voor de steun aan toerisme.

¹ De 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten zijn Borsele, Goes, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen, Tholen en Veere.

Figuur 2: Welke factoren beïnvloeden de houding van inwoners ten opzichte van toerisme?

Boley, B., McGehee, N.G., Perdue, R., and Long, P. (2014). 'Empowerments and resident attitudes towards tourism: Strengthening the theoretical foundation through a Weberian lens'. *Annals of Tourism Research*. 49, pp. 33-50.

OPERATIONALISATIE

Voor de enquête is gebruik gemaakt van een gevalideerde vragenlijst (bron...). Deze vragenlijst (bijlage?) begint met stellingen over de zeven concepten van 'het RETS-model' ('persoonlijk economisch voordeel', 'trots zijn', 'sociale verbondenheid', 'politieke betrokkenheid', 'positieve impact', 'negatieve impact', 'steun voor toerisme'). Daarna wordt gevraagd naar de mening van inwoner over elementen van het huidige toeristische lokale beleid. De vragenlijst sluit af met vragen over profielkenmerken van de respondent om daarmee de representativiteit van het onderzoek te kunnen waarborgen. De stellingen direct gerelateerd aan de zeven concepten van 'het RETS-model' zijn te beantwoorden op basis van een vijfpunts Likertschaal (van 'helemaal mee oneens' tot 'helemaal mee eens').

POPULATIE EN STEEKPROEF

De onderzoekspopulatie voor het onderzoek naar het toeristische draagvlak vanuit het inwonersperspectief bestaat uit 223.486 inwoners van 18 jaar en ouder van de tien deelnemende Zeeuwse gemeenten. Het veldwerk voor het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van februari tot en met april 2019.

Procedure en respons

Iedere deelnemende gemeente heeft, op basis van een standaardprocedure aangereikt door ZB | Planbureau, een representatieve steekproef getrokken² uit de Gemeentelijke Basisadministratie, waarna de inwoners per brief zijn benaderd voor deelname. De omvang van de steekproef per deelnemende gemeente is bepaald op basis van de gewenste representativiteit van de onderzoeksresultaten (op provinciaal, gemeentelijk of woonkernniveau).

De uitnodiging voor deelname aan het onderzoek is per post verstuurd, waarbij de inwoner de mogelijkheid kreeg om de gevalideerde vragenlijst digitaal (online) of analoog (op papier) in te vullen, om daarmee iedereen, onafhankelijk van zijn achtergrond, leeftijd en persoonlijke situatie, in de gelegenheid te stellen om deel te nemen en daarmee de respons te maximaliseren.

Tabel 1: Respons onderzoek toeristische draagvlak vanuit inwonersperspectief per deelnemende gemeente

Gemeente	Mate van representativiteit	Omvang steekproef	Respons ³	
			absoluut	relatief
Borsele	Provinciaal	116	18	16%
Goes	Provinciaal	199	25	13%
Kapelle	Provinciaal	64	15	23%
Middelburg	Gemeentelijk	1.886	289	15%
Noord-Beveland	Provinciaal	40	11	28%
Reimerswaal	Provinciaal	109	23	21%
Sluis	Woonkern	5.625	1.286	23%
Terneuzen	Gemeentelijk	2.192	329	15%
Tholen	Gemeentelijk	1.876	357	19%
Veere	Woonkern	5.177	1.691	33%
Totaal		17.284	4.044	23%

2 De steekproef is gestratificeerd getrokken worden volgens de CBS-wijkindeling 2018, zodat de steekproef inwoners bevat uit elke woonplaats van de tien deelnemende Zeeuwse gemeenten (afhankelijk van de gewenste representativiteit per gemeente). De gemeenten Hulst, Schouwen-Duiveland en Vlissingen hebben (nog) niet deelgenomen aan het onderzoek.

3 De respons is stapsgewijs gecorrigeerd op basis van de mate waarin respondenten de vragenlijst volledig en consistent hebben ingevuld.

Tabel 2: Metadata [%] respondenten onderzoek toeristische draagvlak vanuit inwonersperspectief

Item		
Geslacht	Man	Vrouw
	53%	47%
Wijze van invullen vragenlijst	Digitaal (online)	Analoog (offline)
	54%	46%
Leeftijd 50 jaar of ouder	Ja	Nee
	64%	36%
Werkzaam in de toeristisch recreatieve sector?	Ja	Nee
	19%	81%
Geboren in de provincie Zeeland?	Ja	Nee
	67%	33%

DATA-ANALYSE EN KLANKBORD

De analyses in de rapportage zijn uitgevoerd op basis van de gegevens die zijn verzameld in de periode van februari tot en met april 2019 in de tien deelnemende Zeeuwse gemeenten.

In eerste instantie hebben 5.353 respondenten de vragenlijst ingevuld. Vervolgens is een 'data cleaning-procedure' uitgevoerd, waarbij een aantal criteria voor het consistent invullen van de vragenlijst is gehanteerd:

- Locatie;
- Tijd voor het beantwoorden van de vragen;
- Consistentie van de gegeven antwoorden;
- Volledigheid van de antwoorden.⁴

Na deze procedure zijn de gegevens van 4.044 respondenten valide bevonden om daadwerkelijk te gaan analyseren.

Analyse-instrumenten

De resultaten zijn voornamelijk verkregen aan de hand van beschrijvende analyses. Daarnaast zijn betrouwbaarheidsanalyses gedaan om de betrouwbaarheid van de diverse schalen te analyseren.

Daar waar relevant (en significant), is de analyse en interpretatie van de resultaten ondersteund door een lineaire regressieanalyse. Met lineaire regressie wordt nagegaan welke factoren ('persoonlijk economisch voordeel', 'trots zijn', 'sociale verbondenheid', 'politieke betrokkenheid', 'positieve impact', 'negatieve impact') van invloed zijn op de mate van steun voor toerisme.

De analyses zijn – op provinciaal niveau gewogen naar inwoneraantal en demografische opbouw per deelnemende gemeente – in principe gebaseerd op het percentage inwoners dat al dan niet akkoord gaat met de verschillende stellingen. Elke relevante vraag wordt hierbij apart gerapporteerd om zodoende een goed beeld te schetsen van de mening van de ondervraagden.

Provinciale weging

In dit onderzoek wordt ernaar gestreefd om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de mening van de respondenten uit de tien gemeenten. Zo'n representatief beeld maakt het mogelijk om op Zeeuws niveau geldige uitspraken te doen. Daarvoor zijn twee criteria gebruikt: de verdeling tussen mannen en vrouwen, en die tussen drie leeftijdscategorieën (18-29, 30-59 en 60+). Om representativiteit te bereiken zijn de gegevens op deze zogeheten 'strata' gewogen, waardoor een evenwichtig beeld wordt verkregen op Zeeuws niveau van de meningen van alle genoemde leeftijds- en gendergroepen.

Naast uitspraken op Zeeuws niveau (deel 1 van deze rapportage) worden in dit onderzoek ook specifiek uitspraken gedaan voor de gemeente Veere op zowel gemeentelijk als op woonkernniveau (delen 2 en 3). Deze uitspraken zijn mogelijk omdat voor de gemeente Veere en haar 13 woonkernen voldoende respons is behaald. De afzonderlijke gegevens voor de gemeente Veere zijn niet gewogen. Dat is alleen op Zeeuws niveau gebeurd.

⁴ Dit betekent dat een respondent die niet uit Zeeland afkomstig was, die de enquête in korter dan 6min50sec ingevuld heeft (in geval van online enquêtes), minimaal 10 vragen niet beantwoord heeft en/of 6 opeenvolgende vragen in schaal 1-6 en 2 opeenvolgende vragen in schaal 9 (die 'reversed items' bevatten) in dezelfde richting heeft beantwoord, verwijderd is uit de dataset.

Klankbord

In de diverse fases van het onderzoek (o.a. bij het samenstellen van de vragenlijsten, het verantwoorden van de onderzoeks aanpak en het valideren van de resultaten) zijn vertegenwoordigers van overheid, toeristische bedrijfsleven en regionale onderzoeksinstituten als klankbord geraadpleegd, namelijk:

- Bijl, Jorrit: Kenniscentrum Kusttoerisme (HZ University of Applied Sciences);
- Cuyper de, Ruben: ZB | Planbureau;
- Monteyne, Inge: Provincie Zeeland;
- Pouwer, Ab: Recron Walcheren;
- Rabaut, Minke: Gemeente Sluis;
- Romijn, Simone: Gemeente Veere;
- Tempelman, Margot: Kenniscentrum Kusttoerisme (HZ University of Applied Sciences);
- Verhoeven, Nel: Onderzoeksconsultant.

DEEL 1 Inwonersonderzoek op provinciaal niveau

Wat is de houding (attitude) van de inwoners van in 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten ten aanzien van toerisme?

In opdracht van Provincie Zeeland en in samenwerking met de deelnemende Zeeuwse gemeenten (Borsele, Goes, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen, Tholen en Veere) heeft het Kenniscentrum Kusttoerisme – ondersteund door ZB | Planbureau – een onafhankelijk kwantitatief onderzoek uitgevoerd om de mening van inwoners over toerisme in beeld te brengen.

Met het onderzoek is op een objectieve wijze vastgesteld in welke mate de inwoners toerisme steunen, hoe zij de positieve en negatieve effecten van het toerisme ervaren en welke factoren in welke mate de steun voor toerisme van de inwoners van de tien deelnemende Zeeuwse gemeenten beïnvloeden.

In deel 1 van de rapportage zijn de relevante resultaten van het inwoners-onderzoek beschreven, geanalyseerd en vertaald in een handelingsperspectief voor de Provincie Zeeland, met in achtneming van het feit dat de gemeenten Hulst, Schouwen-Duiveland en Vlissingen (nog) niet hebben deelgenomen. Het geschetste perspectief kan worden gehanteerd als eerste stap in de ontwikkeling naar een (nog meer) bewuste (toeristische) regio met waardevol toerisme in een balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving.

Tabel 3: Score concepten RETS-model op een vijfpunts Likertschaal voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten

Psychological empowerment (trots zijn)	3,8
Steunen toerisme	3,7
Gepercipieerde positieve impact	3,5
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,3
Gepercipieerde negatieve impact	3,0
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,7
Persoonlijk economisch voordeel	2,2

In tabel 3 zijn de gemiddelde scores van de schalen van de zeven concepten uit het RETS-model op een vijfpunts Likertschaal weergegeven voor de deelnemende Zeeuwse gemeenten. Het concept ‘trots zijn’ scoort het hoogst met

een score van 3,8 en het concept ‘persoonlijk economisch voordeel’ het laagst met een 2,2. Uit de tabel wordt tevens duidelijk dat het concept ‘gepercipieerde positieve impact’ met een score van 3,5 significant hoger scoort dan het concept ‘gepercipieerde negatieve impact’ en daarmee worden ogenschijnlijk de effecten van toerisme door de inwoners van de deelnemende Zeeuwse gemeenten meer positief dan negatief ervaren.

IN WELKE MATE STEUNEN DE INWONERS TOERISME?

Uit tabel 4 is af te lezen dat 7 op de 10 inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten (70%) toerisme steunen en ze willen ook dat het belangrijk blijft in hun gemeente. Drie op de 4 ondervraagden (75%) geven bovendien aan dat hun gemeente een toeristische bestemming moeten blijven. Tenslotte geeft 62% van de inwoners dat de voordelen van toerisme (voor nu) zwaarder wegen dan de nadelen.

Tabel 4: Steun voor toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (meest betrouwbare schalen)

Ik steun toerisme en ik wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente	70%
Mijn gemeente moet een toeristische bestemming blijven	75%
De voordelen van toerisme in mijn gemeente wegen zwaarder dan de nadelen	62%

Uit tabel 5 is af te lezen dat de mate van steun voor toerisme van de inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten zowel positief als negatief wordt beïnvloed door een zestal factoren. Deze factoren hebben op Provinciaal niveau een significant effect op de steun voor toerisme.

Tabel 5: Factoren (in rangorde) die de steun voor toerisme positief of negatief beïnvloeden in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten.

1. Gepercipieerde positieve impact	+
2. Psychological empowerment (trots zijn)	+
3. Gepercipieerde negatieve impact	–
4. Social empowerment (sociale verbondenheid)	+
5. Persoonlijk economisch voordeel	+
6. Political empowerment (betrokkenheid hebben)	–

De factoren 'gepercipieerde positieve impact', 'trots zijn', 'sociale verbondenheid' en 'persoonlijk economisch voordeel' dragen in positieve zin (+) bij aan de mate van steun voor toerisme. De factoren 'gepercipieerde negatieve impact' en in minder mate 'betrokkenheid hebben' doen op dit moment (nadrukkelijk) afbreuk (-) aan de mate van steun op Zeeuws niveau.

De mate van 'gepercipieerde negatieve impact' lijkt om die reden mede de verklaring dat de score voor de schaal 'Mijn gemeente moet een toeristische bestemming blijven' hoger is dan de score voor de schaal 'Ik steun toerisme en ik wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente' (70% t.o.v. 75%).

IN WELKE MATE ERVAREN DE INWONERS DE POSITIEVE EN NEGATIEVE EFFECTEN VAN TOERISME?

De ervaren positieve effecten van toerisme dragen zoals eerder gesteld (tabel 5) in positieve zin bij aan de mate van steun voor toerisme in de Zeeuwse gemeenten. De ervaren effecten zijn onder te verdelen naar positief economische en positief niet economische effecten.

Positieve economische impact van toerisme

Uit tabel 6 is af te lezen dat 9 op de 10 inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten (87%) erkennen dat de groei van het aantal toeristen de lokale economie versterkt. Daarnaast geven 7 op de 10 ondervraagden aan dat er dankzij toerisme meer winkel- en horecagelegenheden zijn in hun gemeente (73%) en dat toerisme het inkomen en de levensstandaard vergroot (76%).

Tabel 6: Gepercipieerde positieve economische impact van toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten

Een groei van het aantal toeristen versterkt de lokale economie	87%
Toerisme vergroot het inkomen en de levensstandaard in mijn gemeente	73%
Dankzij toerisme zijn er meer winkel- en horecagelegenheden	70%

Positieve niet economische impact van toerisme

In tabel 7 is te zien dat 2 op de 3 inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten ervaren dat toerisme de ontwikkeling van publieke faciliteiten stimuleert (66%). Zes op de 10 ondervraagden erkennen daarnaast dat toerisme bijdraagt aan meer recreatieve mogelijkheden voor de inwoners (63%) en helpt bij het bewaren van de culturele identiteit en het restaureren/herbouwen van historische gebouwen (62%).

Tabel 7: Gepercipieerde positieve niet economische impact van toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten

Toerisme stimuleert de ontwikkeling van publieke faciliteiten in mijn gemeente	66%
Dankzij toerisme zijn er meer recreatieve mogelijkheden voor de inwoners	63%
Toerisme helpt onze culturele identiteit te bewaren en historische gebouwen te restaureren/herbouwen	62%
Toeristische ontwikkelingen verbeteren de leefbaarheid in mijn gemeente	55%
Door toeristische ontwikkelingen zien de publieke ruimtes er in mijn gemeente beter uit	42%
Toerisme stimuleert de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving in mijn gemeente	32%
Toerisme stimuleert de ontwikkeling van meer groen in mijn gemeente	32%

Vijf op de 10 inwoners ervaren door toeristische ontwikkelingen een verbetering van de leefbaarheid in hun gemeente (53%) en (maar) 3 op de 10 ondervraagden erkennen dat toerisme de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving en de ontwikkeling van meer groen in hun gemeente stimuleert (32%).

Negatieve impact van toerisme

De ervaren negatieve effecten van toerisme doen zoals eerder gesteld afbreuk aan de mate van steun voor toerisme. Uit tabel 8 is af te lezen dat meer dan 5 op de 10 inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten door toerisme meer verkeersproblemen (53%) en zwerfafval (51%) ervaren in hun gemeente.

Tabel 8: Gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten

Door toerisme zijn er meer verkeersproblemen in mijn gemeente	53%
Door toerisme is er meer zwerfafval in mijn gemeente	51%
Door toerisme wordt het leven in mijn gemeente duurder	34%
Door toerisme wordt het te druk in mijn gemeente	28%
Een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen	24%
Door toerisme is er meer criminaliteit in mijn gemeente	20%

Daarnaast geven 3 op de 10 ondervraagden aan dat naar hun idee door toerisme het leven duurder wordt (34%) en dat het te druk wordt in hun

gemeente (28%). Twee op 10 ondervraagden schatten in dat een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen (24%).

De minste instemming bij de ondervraagden tenslotte is over de stelling 'Door toerisme is meer criminaliteit in mijn gemeente' (21%).

IN WELKE MATE BEÏNVLOEDEN DE FACTOREN TROTS, SOCIALE VERBONDENHEID, PERSOONLIJKE ECONOMISCHE VOORDEEL EN POLITIEKE BETROKKENHEID DE HOUDING VAN DE INWONERS TEN AANZIEN VAN TOERISME?

De factoren 'trots zijn', 'sociale verbondenheid' en 'persoonlijk economisch voordeel' dragen in positieve zin bij aan de mate van steun voor toerisme in Zeeland. De factor 'betrokkenheid hebben' doet op dit moment (in de 0-meting) afbreuk aan de mate van de steun voor toerisme (tabel 5).

Uit tabel 9 is af te lezen dat 6 op de 10 inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten graag aan anderen willen vertellen wat hun gemeente heeft te bieden (58%). Drie op de 10 ondervraagden voelen zich door toerisme meer verbonden met de gemeenschap (27%) en 2 op de 10 geven aan dat toerisme helpt hun rekeningen te betalen (16%). Maar 1 op de 10 inwoners tenslotte heeft het gevoel een stem te hebben in beslissingen rond toeristische ontwikkelingen in hun gemeente.

Tabel 9: Factoren die de steun voor toerisme beïnvloeden in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (meest betrouwbare schalen)

Door toerisme wil ik anderen graag vertellen wat mijn gemeente te bieden heeft (trots zijn)	58%
Toerisme zorgt ervoor dat ik mij meer verbonden voel met de gemeenschap (sociale verbondenheid)	27%
Toerisme in mijn gemeente helpt mij mijn rekeningen te betalen (persoonlijk economisch voordeel)	16%
Ik heb een stem in de beslissingen rond toeristische ontwikkelingen in mijn gemeente (betrokkenheid hebben)	12%

WELKE (INDIVIDUELE) BELANGEN WEGEN (NAAR RELEVANTIE) VOOR INWONERS HET ZWAARST BIJ DE ONTWIKKELING VAN (GEMEENTELIJK) TOERISTISCH-RECREATIEF BELEID?

Uit tabel 10 is af te lezen dat 9 op de 10 inwoners in de deelnemende Zeeuwse gemeenten veel belang hechten aan het behouden van de natuurlijke omgeving (94%), het verbeteren van de leefbaarheid (93%) en het behouden van de cultuur en historie (90%).

Tabel 10: Individuele belangen (naar relevantie) inwoners van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid

De natuurlijke omgeving behouden	94%
De leefbaarheid van de inwoners verbeteren	93%
De cultuur en historie behouden	90%
Toerisme ontwikkelen op een schaal die past bij onze gemeenschap	82%
Ervoor zorgen dat de woningmarkt niet oververhit raakt	79%
Toeristen een kwalitatief goede gastbeleving bieden	77%
Samenwerking tussen de inwoners stimuleren	76%
Iedereen de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme	65%
Actie ondernemen tegen wildkamperen	63%

Ook wordt duidelijk dat 8 op de 10 inwoners graag zien dat toerisme wordt ontwikkeld op een schaal die past bij de gemeenschap (82%), dat ervoor wordt gezorgd dat de woningmarkt niet oververhit raakt (79%), de toeristen een kwalitatief goede gastbeleving wordt geboden (77%) en is er bovendien de nadrukkelijke wens om de samenwerking tussen inwoners te stimuleren (76%).

Tenslotte vragen 7 op de 10 ondervraagden iedereen de mogelijkheid te bieden om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme (65%) en 6 op de 10 willen dat er actie wordt ondernomen tegen wildkamperen (63%).

Wat is het handelingsperspectief van de provincie Zeeland als bewuste toeristische bestemming vanuit het inwonersperspectief in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten?

De belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat er op dit moment brede steun is onder de inwoners van de deelnemende Zeeuwse gemeenten voor Zeeland als toeristische bestemming. Die brede steun is met name verklaarbaar vanuit de in ruime mate ervaren positieve economische effecten van toerisme en ook de gevoelde trots dankzij toerisme en in mindere mate de sociale verbondenheid en het genoten persoonlijk economische voordeel.

Vanuit de wens van Provincie Zeeland om zich te ontwikkelen tot een (nog meer) bewuste toeristische regio/bestemming, wordt het succes van toerisme nu nog te vaak alleen afgewogen (en uitgedragen) aan de hand van economische indicatoren, maar dit een eenzijdige afbakening van succes, waarbij positieve niet economische effecten worden vergeten en negatieve effecten niet worden opgelost (op provinciaal, regionaal en lokaal niveau) terwijl door inwoners ervaren negatieve effecten van toerisme – en mindere mate het gevoel geen betrokkenheid te hebben bij toeristische ontwikkelingen – afbreuk aan de steun voor toerisme.

Provincie Zeeland zou er daarom verstandig aan doen om meer actief en transparant te communiceren met haar inwoners over zowel de positieve economische als niet economische effecten van toerisme. En het is tegelijkertijd voor de provincie van het grootste belang om nadrukkelijk oog te hebben voor de negatieve effecten van toerisme, om daar vervolgens actief naar te handelen, door te bepalen wat verder onderzocht moet worden en wat direct aangepakt kan worden en op welke schaal (provinciaal, regionaal of lokaal).

De draagkracht voor een toeristische regio/bestemming als Zeeland bevindt zich op de balans tussen de gepercipieerde positieve (lusten) en gepercipieerde negatieve impact (lasten). Voor nu wegen voor een ruime meerderheid van de inwoners de voordelen van toerisme zwaarder dan de nadelen, maar als de draagkracht zou worden overschreden daalt de leefbaarheid voor de inwoners.

Het lijkt daarom van groot belang voor Zeeland als toeristische regio/bestemming om samen met alle relevante stakeholders te definiëren wat wordt verstaan onder 'waardevol toerisme' met specifieke aandacht voor het belang van de inwoners. Samenwerking is in deze de sleutel tot 'waardevol toerisme' in een juiste balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving.

De inwoners hebben de kans gekregen om hun mening te geven door deelname aan dit onderzoek, waardoor meer betrokkenheid wordt gecreëerd. Dit sluit aan bij een brede wens van de inwoners van de deelnemende Zeeuwse gemeenten om meer betrokken te worden bij de besluitvorming rondom toerisme.

Na de ervaren positieve effecten van toerisme is 'trots zijn' de meest belangrijke verklaring voor de mate van steun voor toerisme in Zeeland en vanuit dat gegeven is het aan te raden om 'het gevoel van trots op je regio' te (blijven) stimuleren. Trotse inwoners geven namelijk significant meer steun voor toerisme en dragen zo bij aan een goede gastbeleving en uiteindelijk een (meer) bewuste toeristische bestemming.

De sociale positieve effecten van toerisme tenslotte zijn minder 'sterk' dan 'trots zijn', maar de inwoners die deze sociale voordelen zien, ervaren wel meer positieve en minder negatieve impact van toerisme. Een groot deel van de inwoners vindt (wel) dat het stimuleren van (meer) samenwerking tussen de inwoners relevant is bij de ontwikkeling van toekomstig (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid. Mogelijk kan vanuit die wens een verbinding worden gelegd met ondernemers en bezoekers, om gezamenlijk tot nieuwe toeristisch-recreatieve producten en diensten te komen.

In tabel 11 is op provinciaal niveau (voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten) een handelingsperspectief uitgewerkt als opmaat naar een (meer) bewuste toeristische bestemming.

Tabel 11: Handelingsperspectief voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten

Concept (RETS-model, figuur 2)	Generiek	Specifiek (aanknopingspunten)
1. Gepercipieerde positieve impact	Communiceer actief en transparant over de positieve effecten van toerisme	<p>Communiceer actief en transparant over de positieve economische effecten van toerisme en maak voor inwoners inzichtelijk hoe toerisme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bijdraagt aan het voorzieningenniveau (winkel- en horecagelegenheden); • inkomen en levensstandaard van inwoners vergroot. <p>Communiceer actief en transparant over de positieve niet economische effecten van toerisme en maak voor inwoners inzichtelijk hoe toerisme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bescherming en behoud van de natuurlijke omgeving en de ontwikkeling van meer groen stimuleert; • leefbaarheid verbetert (publieke ruimte en faciliteiten, recreatieve mogelijkheden); • culturele identiteit en historie helpt te bewaren.
2. Trots zijn	Maak inwoners trots dankzij toerisme	Stimuleer (en faciliteer) inwoners om bezoekers te vertellen wat de (toeristische) bestemming heeft te bieden (als bijdrage aan het behoud van de culturele identiteit en het bieden van een goede gastbeleving).
3. Gepercipieerde negatieve impact	Werk actief negatieve impact (daar waar mogelijk) weg	Luister actief naar inwoners (met oog voor de leefbaarheid) om te achterhalen wat de belangrijkste ervaren negatieve effecten van toerisme zijn (verkeersoverlast en zwerfafval), bepaal wat verder onderzocht moet worden en wat direct aangepakt kan worden (op welke schaal, provinciaal, regionaal of lokaal).
4. Sociale verbondenheid	Vergroot de sociale effecten	Stimuleer (en faciliteer) samenwerking tussen inwoners bij toekomstig toeristische ontwikkelingen en leg (daar waar mogelijk) een verbinding met ondernemers en bezoekers, met oog voor de leefbaarheid in de gemeenschap die onder druk staat, de oververhitte woningmarkt en de ontwikkeling van toerisme op een schaal die past bij de gemeenschap.
5. Politieke betrokkenheid	Betrek inwoners in beleid	Bied inwoners de mogelijkheid om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme door hen een stem te geven in de beslissingen rondom toekomstige toeristische ontwikkelingen.

DEEL 2 Inwonersonderzoek op gemeentelijk niveau gemeente Veere

Zoals al eerder aangegeven in deel 1 van deze rapportage, heeft het Kenniscentrum Kusttoerisme – ondersteund door ZB | Planbureau – in opdracht van Provincie Zeeland en in samenwerking met de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (Borsele, Goes, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen, Tholen en Veere) een onafhankelijk kwantitatief onderzoek uitgevoerd om de houding (attitude) van de inwoners ten opzichte van toerisme in beeld te brengen. In deel 0 van de rapportage staat de relevantie en gehanteerde aanpak van het onderzoek beschreven.

Met het onderzoek is op een objectieve wijze vastgesteld in welke mate de inwoners toerisme steunen, hoe zij de positieve en negatieve effecten van het toerisme ervaren en welke factoren in welke mate de steun voor toerisme van de inwoners beïnvloeden.

In deel 2 van de rapportage zijn de resultaten van het inwonersonderzoek in de gemeente Veere op gemeentelijk niveau beschreven en vergeleken met de andere Zeeuwse gemeenten die aan het onderzoek hebben deelgenomen. De daadwerkelijke analyse en vertaling, als opmaat naar een (nog meer) bewuste (toeristische) bestemming met waardevol toerisme in een balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving, vindt voor de gemeente Veere (op woonkernniveau) plaats in deel 3 van de rapportage.

Tabel 12: Score concepten RETS-model (figuur 2) op een vijfpunts Likertschaal per gemeente

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
Psychological empowerment (trots zijn)	3,9	3,8	3,6	3,7	3,9	3,8
Steunen toerisme	3,7	3,6	3,7	3,7	3,6	3,7
Gepercipieerde positieve impact	3,6	3,4	3,4	3,5	3,6	3,5
Social empowerment (sociale verbondenheid)	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
Gepercipieerde negatieve impact	3,2	3,3	2,8	2,7	3,4	3,0
Political empowerment (betrokkenheid hebben)	2,8	2,6	2,6	2,7	2,8	2,7
Persoonlijk economisch voordeel	2,1	2,4	2,1	2,0	2,6	2,2

In tabel 12 zijn de gemiddelde scores van de schalen van de zeven concepten uit het RETS-model op een vijfpunts Likertschaal weergegeven per deelnemende

Zeeuwse gemeenten (voor zover van toepassing). De inwoners van de gemeente Veere hebben vijf van de zeven concepten hoger gescoord dan het gemiddelde in Zeeland, namelijk ‘trots zijn’ (3,9 t.o.v. 3,8), ‘gepercipieerde positieve impact’ (3,6 t.o.v. 3,5), ‘gepercipieerde negatieve impact’ (3,4 t.o.v. 3,0), ‘betrokkenheid hebben’ (2,8 t.o.v. 2,7) en ‘persoonlijk economisch voordeel’ (2,6 t.o.v. 2,2). Met name de score voor de ervaren negatieve impact van toerisme is relatief hoog en vormt daarmee ook een punt van aandacht in de rest van de rapportage. De ervaren ‘lusten’ overstijgen nog wel de ervaren ‘lasten’ (3,6 t.o.v. 3,4). Op het concept ‘steunen toerisme’, de kern van het onderzoek, scoort de gemeente Veere lager dan het gemiddelde (3,6 t.o.v. 3,7) en tenslotte is de score voor het concept ‘sociale verbondenheid’ (3,3) gelijk aan de gemiddelde score in Zeeland.

Wat is de houding (attitude) van de inwoners van de gemeente Veere ten aanzien van toerisme?

IN WELKE MATE STEUNEN DE INWONERS TOERISME?

Uit tabel 13 is af te lezen dat gemiddeld bijna 2 op de 3 inwoners (65%) in de gemeente Veere toerisme steunen en ze willen ook dat het belangrijk blijft in hun gemeente. Dat is lager dan het gemiddelde van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (70%). Drie op de 4 ondervraagden (75%) geven daarnaast aan dat de gemeente Veere een toeristische bestemming moet blijven. Dat is een score gelijk aan het gemiddelde in Zeeland. Voor bijna 2 op de 3 (65%) wegen de voordelen van toerisme zwaarder dan de nadelen. Dat percentage ligt hoger dan het gemiddelde in Zeeland (65% t.o.v. 62%).

Tabel 13: Steun voor toerisme in de gemeente Veere (meest betrouwbare schalen)

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
Ik steun toerisme en ik wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente	69%	62%	65%	66%	65%	70%
Mijn gemeente moet een toeristische bestemming blijven	79%	71%	66%	71%	75%	75%
De voordelen van toerisme in mijn gemeente wegen zwaarder dan de nadelen	65%	60%	44%	53%	65%	62%

In tabel 14 is te zien dat de mate van steun voor toerisme in de gemeente Veere op dit moment zowel positief als negatief wordt beïnvloed door een vijftal factoren (in rangorde). De factoren ‘gepercipieerde positieve impact’, ‘trots zijn’ en ‘persoonlijk economisch voordeel’ dragen in positieve zin (+) bij aan de mate van steun voor toerisme in de gemeente. De factor ‘gepercipieerde negatieve impact’ doet op dit moment afbreuk (-) aan de mate van steun.

Tabel 14: Factoren (in rangorde) die de steun voor toerisme positief of negatief het meest beïnvloeden in de gemeente Veere (op basis van lineaire regressie)

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
1. Gepercipieerde positieve impact	+(1)	+(1)	+(1)	+(1)	+(1)	+
2. Psychological empowerment (trots zijn)	+(2)	+(2)	+(2)	+(4)	+(2)	+
3. Gepercipieerde negatieve impact	-(3)	-(3)	-(3)	-(2)	-(3)	-
4. Social empowerment (sociale verbondenheid)	n.v.t.	+(4)	+(4)	3,3	+(4)	+
5. Persoonlijk economisch voordeel	+(4)	+(5)	n.v.t.	+(6)	+(5)	+
6. Political empowerment (betrokkenheid hebben)	-(5)	-(6)	n.v.t.	-(5)	n.v.t.	-

De factor ‘betrokkenheid’, op provinciaal niveau een factor die in negatieve zin een bijdrage levert aan de mate van steun voor toerisme, heeft in de gemeente Veere in deze 0-meting geen significante positieve of negatieve invloed op de steun voor toerisme.

IN WELKE MATE ERVAREN DE INWONERS DE POSITIEVE EN NEGATIEVE EFFECTEN VAN TOERISME?

De ervaren positieve effecten van toerisme dragen zoals eerder gesteld in positieve zin bij aan de mate van steun voor toerisme in de gemeente Veere [factor ‘gepercipieerde positieve impact, tabel 14]. Deze ervaren effecten zijn onder te verdelen naar positief economische en positief niet economische effecten.

Positieve economische impact van toerisme

Uit tabel 15 is af te lezen dat gemiddeld meer 8 op de 10 inwoners (82%) in de gemeente Veere ervaart dat een groei van het aantal toeristen de lokale economie versterkt. Dat is lager dan het gemiddelde van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (87%). Acht op de 10 ondervraagden (81%) geeft ook aan dat toerisme het inkomen en de levensstandaard vergroot. Dat is hoger dan het gemiddelde in Zeeland (73%). Volgens 9 op de 10 (90%) inwoners zijn er dankzij toerisme meer winkel- en horecagelegenheden. Dat percentage ligt hoger dan het gemiddelde in Zeeland (90% t.o.v. 70%).

Tabel 15: Gepercipieerde positieve economische impact van toerisme in de gemeente Veere

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
Eengroei van het aantal toeristen versterkt de lokale economie	90%	82%	81%	84%	82%	87%
Toerisme vergroot het inkomen en de levensstandaard in mijn gemeente	78%	73%	63%	68%	81%	73%
Dankzij toerisme zijn er meer winkel- en horecagelegenheden	85%	78%	52%	57%	90%	70%

Positieve niet economische impact van toerisme

Uit tabel 16 is af te lezen dat de inwoners van de gemeente Veere de positieve niet economische effecten significant minder ervaren dan de positieve economische effecten (tabel 15). Dat is vergelijkbaar met het gemiddelde beeld van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten.

Tabel 16: Gepercipieerde positieve niet economische impact van toerisme in de gemeente Veere

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
Toerisme stimuleert de ontwikkeling van publieke faciliteiten in mijn gemeente	71%	60%	60%	62%	74%	66%
Dankzij toerisme zijn er meer recreatieve mogelijkheden voor de inwoners	68%	60%	54%	61%	72%	63%
Toerisme helpt onze culturele identiteit te bewaren en historische gebouwen te restaureren/herbouwen	72%	48%	59%	62%	60%	62%
Toeristische ontwikkelingen verbeteren de leefbaarheid in mijn gemeente	49%	48%	50%	60%	56%	55%
Door toeristische ontwikkelingen zien de publieke ruimtes er in mijn gemeente beter uit	45%	39%	38%	37%	57%	42%
Toerisme stimuleert de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving in mijn gemeente	28%	30%	35%	40%	31%	32%
Toerisme stimuleert de ontwikkeling van meer groen in mijn gemeente	26%	30%	36%	32%	32%	32%

Uit tabel 16 (vorige pagina) is verder af te lezen dat 7 op de 10 inwoners in de gemeente Veere ervaren dat toerisme de ontwikkeling van publieke faciliteiten stimuleert (74%) en bijdraagt aan de recreatieve mogelijkheden (72%) in de gemeente. Dat is voor beide ervaren effecten boven het gemiddelde van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (respectievelijk 66% en 63%).

Zes op de 10 ondervraagden geven verder ook aan dat toerisme helpt bij het bewaren van de cultuur en historie (60%), bijdraagt aan de leefbaarheid (56%) en de publieke ruimtes er beter uit laat zien (57%). Dat is voor deze positieve niet economische effecten boven het gemiddelde in Zeeland (respectievelijk 62%, 55% en 42%).

Tenslotte ervaren 3 op 10 dat toerisme de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving stimuleert (31%) en de ontwikkeling van meer groen aanjaagt (32%). De scores voor de stimulering bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving en meer groen liggen daarmee op het niveau van het gemiddelde van de Zeeuwse gemeenten (beide 32%).

Negatieve impact van toerisme

De ervaren negatieve effecten van toerisme doen zoals eerder gesteld afbreuk aan de mate van steun voor toerisme in de gemeente Veere (tabel 14).

Uit tabel 17 is af te lezen dat 8 op de 10 inwoners (76%) door toerisme meer verkeersproblemen ervaren in de gemeente Veere. Dat is daarmee de hoogste score van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (53%). Zes op de 10 ondervraagden (57%) geven bovendien aan dat door toerisme er meer zwerfafval is uitzien. Dit is na de gemeente Sluis (62%) de hoogste score in Zeeland (gemiddelde is 51%).

Daarnaast vinden 5 op de 10 inwoners dat door toerisme het leven duurder wordt (48%), het te druk wordt (49%) en ze verwachten ook dat een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen (47%) in de gemeente Veere. Dit zijn wederom ook voor deze negatieve effecten van toerisme relatieve hoge scores in Zeeland (gemiddelden zijn respectievelijk 34%, 28% en 24%).

Tabel 17: Gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de gemeente Veere

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
Door toerisme zijn er meer verkeersproblemen in mijn gemeente	74%	67%	32%	20%	76%	53%
Door toerisme is er meer zwerfafval in mijn gemeente	50%	62%	46%	46%	57%	51%
Door toerisme wordt het leven in mijn gemeente duurder	41%	52%	23%	20%	48%	34%
Door toerisme wordt het te druk in mijn gemeente	39%	42%	15%	17%	49%	28%
Een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen	30%	37%	13%	18%	47%	24%
Door toerisme is er meer criminaliteit in mijn gemeente	17%	26%	17%	19%	20%	20%

Tenslotte is in tabel 17 te zien dat 20% van de inwoners door toerisme meer criminaliteit ervaren. Dat is een score die gelijk is aan het gemiddelde van

de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten en tevens de minst gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de gemeente Veere.

IN WELKE MATE BEÏNVLOEDEN DE FACTOREN TROTS, SOCIALE VERBONDENHEID, PERSOONLIJKE ECONOMISCHE VOORDEEL EN POLITIEKE BETROKKENHEID DE HOUDING VAN DE INWONERS TEN AANZIEN VAN TOERISME?

De factoren ‘trots zijn’, ‘sociale verbondenheid’ en ‘persoonlijk economisch voordeel’ dragen in de gemeente Veere in positieve zin bij aan de mate van steun voor toerisme. De factor ‘betrokkenheid hebben’ heeft (zoals eerder al vastgesteld, tabel 14) op dit moment (0-meting) geen significante positieve of negatieve invloed op de steun voor toerisme.

Uit tabel 18 is af te lezen dat ruim 7 op de 10 inwoners (72%) in de gemeente Veere door toerisme graag aan anderen vertellen wat de gemeente heeft te bieden. Dat is ruim boven het gemiddelde van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (58%).

Drie van de 10 ondervraagden (27%) vindt dat toerisme zorgt voor meer verbondenheid met de gemeenschap. Dat is een score die gelijk is aan het gemiddelde in Zeeland.

Tabel 18: Factoren die de steun voor toerisme beïnvloeden in de gemeente Veere (meest betrouwbare schalen per factor voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten)

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
Door toerisme wil ik anderen graag vertellen wat mijn gemeente te bieden heeft	64%	67%	63%	64%	72%	58%
Toerisme zorgt ervoor dat ik mij meer verbonden voel met de gemeenschap	24%	26%	28%	25%	27%	27%
Toerisme in mijn gemeente helpt mij mijn rekeningen te betalen	36%	27%	12%	10%	36%	16%

Volgens 36% van de inwoners tenslotte helpt toerisme hen bij het betalen van hun rekeningen. Dat percentage ligt ruim boven het gemiddelde in Zeeland (16%).

WELKE (INDIVIDUELE) BELANGEN (NAAR RELEVANTIE) WEGEN VOOR INWONERS HET ZWAARST BIJ DE ONTWIKKELING VAN (GEMEENTELIJK) TOERISTISCH-RECREATIEF BELEID?

De individuele belangen van de inwoners van de gemeente Veere (tabel 19) komen voor een groot deel (relevantie) overeen met die van de inwoners van de overige deelnemende Zeeuwse gemeenten.

Het meeste belang (tenminste 9 op de inwoners 10 op gemeentelijk niveau) in de gemeente Veere wordt gehecht aan het behouden van de natuurlijke omgeving, het behouden van cultuur en historie en het verbeteren van de leefbaarheid van de inwoners.

Ook de schaal waarop toerisme wordt ontwikkeld (88%), het ondernemen van actie tegen wildkamperen (77%), het voorkomen van de oververhitting van de woningmarkt (84%), het bieden van een goede gastbeleving (76%) en het stimuleren van samenwerking tussen inwoners (76%) wordt in de gemeente als zeer relevant geacht.

Tabel 19: Individuele belangen inwoners gemeente Veere bij ontwikkeling (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid

	Middelburg	Sluis	Terneuzen	Tholen	Veere	Zeeuwse gemeenten
De natuurlijke omgeving behouden	97%	91%	90%	93%	96%	94%
De leefbaarheid van de inwoners verbeteren	91%	91%	88%	91%	90%	93%
De cultuur en historie behouden	92%	85%	87%	87%	90%	90%
Toerisme ontwikkelen op een schaal die past bij onze gemeenschap	83%	80%	75%	77%	88%	82%
Ervoor zorgen dat de woningmarkt niet oververhit raakt	86%	82%	78%	76%	84%	79%
Toeristen een kwalitatief goede gastbeleving bieden	80%	72%	77%	79%	76%	77%
Samenwerking tussen de inwoners stimuleren	72%	77%	77%	73%	76%	76%
Iedereen de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme	61%	69%	57%	62%	73%	65%
Actie ondernemen tegen wildkamperen	60%	65%	60%	56%	77%	63%

Relatief minder belang wordt er gehecht aan en het bieden van de mogelijkheid aan een ieder om deel te nemen aan de besluitvorming rondom toerisme (73%), alhoewel deze score nog steeds ruim hoger is dan het gemiddelde van de deelnemende Zeeuwse gemeenten.

Wat is het handelingsperspectief van de gemeente Veere als bewuste toeristische bestemming vanuit het inwonersperspectief?

Het handelingsperspectief voor de gemeente Veere is (op woonkernniveau) uitgewerkt in deel 3 van deze rapportage.

DEEL 3 Inwonersonderzoek op woonkernniveau gemeente Veere

Zoals al eerder aangegeven in de delen 1 en 2 van deze rapportage, heeft het Kenniscentrum Kusttoerisme – ondersteund door ZB | Planbureau – in opdracht van Provincie Zeeland en in samenwerking met de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (Borsele, Goes, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen, Tholen en Veere) een onafhankelijk kwantitatief onderzoek uitgevoerd om de houding (attitude) van de inwoners ten opzichte van toerisme in beeld te brengen. In deel 0 van de rapportage staat de relevantie en gehanteerde aanpak van het onderzoek beschreven.

Met het onderzoek is op een objectieve wijze vastgesteld in welke mate de inwoners toerisme steunen, hoe zij de positieve en negatieve effecten van het toerisme ervaren en welke factoren in welke mate de steun voor toerisme van de inwoners bepalen.

In deel 3 van de rapportage zijn de resultaten van het inwonersonderzoek (als 0-meting) naar relevantie en significantie beschreven, geanalyseerd en vertaald in een handelingsperspectief op woonkernniveau voor de gemeente Veere als opmaat naar een (nog meer) bewuste (toeristische) bestemming met waardevol toerisme in een balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving.

Wat is de houding (attitude) van de inwoners van de woonkernen in de gemeente Veere ten aanzien van toerisme?

IN WELKE MATE STEUNEN DE INWONERS TOERISME?

Uit tabel 20 is af te lezen dat gemiddeld bijna 2 op de 3 inwoners (65%) in de gemeente Veere toerisme steunen en ze willen ook dat het belangrijk blijft in hun gemeente.

In de woonkernen Aagtekerke (71%), Biggekerke (73%), Vrouwenpolder (72%) en Zoutelande (71%) is er **meer steun dan gemiddeld**, in de woonkernen Gapinge (61%), Meliskerke (56%), Oostkapelle (61%) en Veere (52%) **minder dan gemiddeld**.

In diezelfde tabel is tevens te zien dat 3 op de 4 ondervraagden (75%) aangeven dat de gemeente Veere een toeristische bestemming moeten blijven. In de woonkernen Aagtekerke (81%), Grijpskerke (81%) en Oostkapelle (79%) is deze

wens sterker dan gemiddeld, in de woonkernen Gapinge (65%) en Meliskerke (63%) minder sterk.

Tabel 20: Steun voor toerisme in de gemeente Veere per woonkern (meest betrouwbare schalen)

	Aagtekerke	Biggekerke	Domburg	Gapinge	Grijpskerke	Koudekerke	Meliskerke	Oostkapelle	Serooskerke	Veere	Vrouwenpolder	Westkapelle	Zoutelande	Gemeente Veere
Ik steun toerisme en ik wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente	71%	73%	66%	61%	67%	69%	56%	61%	64%	52%	72%	64%	71%	65%
Mijn gemeente moet een toeristische bestemming blijven	81%	76%	74%	65%	81%	72%	63%	79%	78%	76%	78%	74%	78%	75%
De voordelen van toerisme in mijn gemeente wegen zwaarder dan de nadelen	68%	63%	60%	56%	64%	70%	61%	69%	64%	56%	67%	68%	74%	65%

Ook wordt duidelijk dat voor de inwoners van alle woonkernen de voordelen van toerisme zwaarder wegen dan de nadelen (op gemeentelijk niveau 65%). De balans tussen de lusten en de lasten van toerisme en daarmee de leefbaarheid in de woonkernen Gapinge (56%), Veere (56%) en in minder mate Domburg (60%) en Meliskerke (61%) lijkt wel onder druk te staan.

Uit tabel 14 (rapportage deel 2, pag. 19) is af te lezen dat de mate van steun voor toerisme van de inwoners van de 13 woonkernen in de gemeente Veere zowel positief als negatief wordt beïnvloed door een vijftal¹ factoren (in rangorde). De factoren ‘gepercipieerde positieve impact’, ‘trots zijn’, ‘sociale verbondenheid’ en ‘persoonlijk economisch voordeel’ dragen in positieve zin (+) bij aan de mate van steun voor toerisme in de gemeente Veere. De factor ‘gepercipieerde negatieve impact’ doet nadrukkelijk afbreuk (-) aan de mate van steun.

¹ De factor ‘betrokkenheid hebben’, op provinciaal niveau een factor die afbreuk (-) doet aan de mate van steun voor toerisme, heeft in de gemeente Veere geen positieve of negatieve invloed op de steun voor toerisme (zoals al eerder beschreven in deel 2 van de rapportage).

De mate van 'gepercipieerde negatieve impact' lijkt om die reden mede de verklaring dat de score voor de schaal 'Mijn gemeente moet een toeristische bestemming blijven' in alle woonkernen (significant) hoger is dan de score voor de schaal 'Ik steun toerisme en ik wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente', met als opvallende uitschieters de woonkernen Grijskerke (67% t.o.v. 81%), Oostkapelle (61% t.o.v. 79%) en Veere (52% t.o.v. 76%).

In het vervolg van deze rapportage wordt nader ingegaan op de vijf factoren die mate van steun beïnvloeden en hoe de daadwerkelijke scores zijn per woonkern van de meest significante schalen per factor per woonkern.

IN WELKE MATE ERVAREN DE INWONERS DE POSITIEVE EN NEGATIEVE EFFECTEN VAN TOERISME?

De ervaren positieve effecten van toerisme dragen zoals eerder gesteld in positieve zin bij aan de mate van steun voor toerisme in de gemeente Veere. De ervaren effecten zijn onder te verdelen naar positief economische en positief niet economische effecten.

Positieve economische impact van toerisme

Uit tabel 21 is af te lezen dat gemiddeld tenminste 8 op de 10 inwoners (met een piek naar 90%) in de gemeente Veere positieve economische effecten van toerisme ervaren afgaande op de scores van de drie schalen. De inwoners van de woonkernen Oostkapelle, Westkapelle en Zoutelande ervaren de positieve economische effecten relatief het meest. In de woonkern Veere worden deze effecten relatief het minst ervaren met als meest opvallende (en relatief lage) score de 64% voor de schaal 'Dankzij toerisme zijn er meer winkel- en horecagelegenheden'.

Tabel 21: Gepercipieerde positieve economische impact van toerisme in de 13 woonkernen in de gemeente Veere

	Aagtekerke	Biggekerke	Domburg	Gapinge	Grijskerke	Koudekerke	Meliskerke	Oostkapelle	Serooskerke	Veere	Vrouwenpolder	Westkapelle	Zoutelande	Gemeente Veere
Dankzij toerisme zijn er meer winkel- en horecagelegenheden	94%	84%	92%	89%	95%	87%	89%	96%	89%	64%	93%	92%	95%	90%
Een groei van het aantal toeristen versterkt de lokale economie	82%	84%	79%	78%	87%	83%	85%	83%	88%	76%	78%	86%	82%	82%
Toerisme vergroot het inkomen en de levensstandaard in mijn gemeente	83%	83%	82%	82%	79%	74%	75%	82%	82%	74%	79%	92%	84%	81%

Positieve niet economische impact van toerisme

In tabel 22 is te zien dat de inwoners van de gemeente Veere de positieve niet economische effecten minder ervaren dan de positieve economische effecten (tabel 21). Met name de lage scores voor de schalen 'Toerisme stimuleert de ontwikkeling van meer groen in mijn gemeente' (32%) en 'Toerisme stimuleert de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving in mijn gemeente zijn opvallend (31%).

Ook wordt duidelijk dat op gemeentelijk niveau maar een deel van de inwoners (6 op de 10) ervaart dat door toeristische ontwikkelingen de leefbaarheid verbetert (56%), de publieke ruimtes (57%) er beter uitzien en dat toerisme helpt bij het behoud van cultuur en historie (60%) in de gemeente Veere.

Het meest positief zijn de ondervraagden over de recreatieve mogelijkheden voor de inwoners dankzij toerisme (72%), met name in de woonkernen Aagtekerke (84%) en Westkapelle (82%).

Tabel 22: Gepercipieerde positieve niet economische impact van toerisme in de 13 woonkernen in de gemeente Veere

	Aagtekerke	Biggekerke	Domburg	Gapinge	Grijpskerke	Koudekerke	Meliskerke	Oostkapelle	Serooskerke	Veere	Vrouwenpolder	Westkapelle	Zoutelande	Gemeente Veere
Dankzij toerisme zijn er meer recreatieve mogelijkheden voor bewoners	84%	71%	62%	68%	78%	75%	77%	72%	74%	57%	76%	82%	69%	72%
Toerisme helpt onze culturele identiteit te bewaren en historische gebouwen te restaureren/herbouwen	59%	69%	54%	69%	64%	66%	56%	59%	67%	76%	51%	61%	49%	60%
Door toeristische ontwikkelingen zien de publieke ruimtes er in de gemeente er beter uit	58%	57%	65%	49%	56%	46%	56%	68%	53%	56%	54%	48%	64%	57%
Toeristische ontwikkelingen verbeteren de leefbaarheid in mijn gemeente	61%	61%	50%	44%	59%	60%	45%	61%	56%	40%	63%	56%	64%	56%
Toerisme stimuleert de ontwikkeling van meer groen in mijn gemeente	27%	36%	34%	29%	29%	38%	27%	35%	32%	31%	30%	35%	28%	32%
Toerisme stimuleert de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving in mijn gemeente	32%	35%	30%	27%	31%	37%	24%	34%	32%	35%	30%	30%	28%	31%

De inwoners van de woonkernen Biggekerke en Koudekerke ervaren de positieve **niet** economische effecten relatief **het meest**.

In de woonkernen Domburg, Gapinge, Meliskerke en Veere worden deze effecten relatief **het minst** gevoeld, waarbij met name de relatief lage scores voor de schaal 'Toeristische ontwikkelingen verbeteren de leefbaarheid in mijn gemeente' er uitspringen.

Negatieve impact van toerisme

De ervaren negatieve effecten van toerisme doen zoals eerder gesteld afbreuk aan de mate van steun voor toerisme in de gemeente Veere. Uit tabel 23 (volgende pagina) is af te lezen dat bijna 8 op de 10 inwoners in de gemeente Veere door toerisme meer verkeersproblemen ervaren (76%), met als relatieve negatieve uitschieters op woonkernniveau Grijpskerke (85%) en Veere (85%). Ook in andere woonkernen is de ervaren verkeersoverlast door toerisme relatief groot: Aagtekerke (83%), Domburg (83%), Gapinge (83%), Meliskerke (82%) en Oostkapelle (82%).

In diezelfde tabel is tevens te zien dat bijna 6 op de 10 inwoners door toerisme meer zwerfafval ervaren (57%), zonder noemenswaardige uitschieters op woonkernniveau, maar wel in de wetenschap dat deze overlast op gemeentelijk niveau breed wordt ervaren.

Daarnaast geven 5 op de 10 ondervraagden aan dat naar hun idee door toerisme het te druk wordt in hun gemeente (49%), dat het leven duurder wordt (48%) en dat een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen (47%), met als relatieve negatieve uitschieters op woonkernniveau Aagtekerke (61%, 56% en 57%) en Domburg (59%, 64% en 56%).

De minste instemming bij de ondervraagden tenslotte is over de stelling 'Door toerisme is meer criminaliteit in mijn gemeente' (20%).

Tabel 23: Gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de 13 woonkernen in de gemeente Veere

	Aagtekerke	Biggekerke	Domburg	Gapinge	Grijpskerke	Koudekerke	Meliskerke	Oostkapelle	Serooskerke	Veere	Vrouwenpolder	Westkapelle	Zoutelande	Gemeente Veere
Door toerisme zijn er meer verkeersproblemen in mijn gemeente	83%	67%	83%	83%	85%	61%	82%	82%	74%	85%	68%	69%	66%	76%
Door toerisme is er meer zwerfafval in mijn gemeente	60%	54%	53%	58%	58%	58%	65%	58%	59%	52%	54%	61%	54%	57%
Door toerisme wordt het te druk in mijn gemeente	61%	40%	59%	49%	57%	30%	59%	53%	46%	57%	40%	43%	42%	49%
Door toerisme wordt het leven in mijn gemeente duurder	56%	36%	64%	49%	55%	39%	43%	57%	40%	53%	44%	47%	40%	48
Een groei van het aantal toeristen zal leiden tot wrijving tussen inwoners en toeristen	57%	42%	56%	49%	49%	36%	59%	56%	38%	58%	43%	40%	34%	47%
Door toerisme is er meer criminaliteit in mijn gemeente	28%	18%	20%	27%	27%	22%	27%	16%	21%	12%	17%	19%	16%	20%

Als het gaat om de negatieve impact van toerisme kan worden vastgesteld dat in de woonkernen Aagtekerke, Domburg, Gapinge, Grijpskerke, Meliskerke, Oostkapelle en Veere relatief de meeste negatieve effecten van toerisme worden ervaren.

Voor de inwoners van de woonkernen Domburg, Gapinge, Meliskerke en Veere lijkt het dus zo te zijn dat zij enerzijds relatief het minst de positieve (economische) effecten (zie tabellen 21 en 22) van toerisme ervaren en relatief het meest de negatieve effecten van toerisme ervaren.

IN WELKE MATE BEÏNVLOEDEN DE FACTOREN TROTS, SOCIALE VERBONDENHEID, PERSOONLIJKE ECONOMISCHE VOORDEEL EN POLITIEKE BETROKKENHEID DE HOUDING VAN DE INWONERS TEN AANZIEN VAN TOERISME?

De factoren 'trots zijn', 'sociale verbondenheid' en 'persoonlijk economisch voordeel' dragen in de gemeente Veere in positieve zin bij aan de mate van steun voor toerisme. De factor 'betrokkenheid hebben' heeft in de gemeente Veere geen positieve of negatieve invloed op de steun voor toerisme (tabel 3)².

Uit tabel 24 is af te lezen dat gemiddeld 2 op de 3 inwoners (66%) in de gemeente Veere door toerisme graag aan anderen wil vertellen wat de gemeente heeft te bieden. In de woonkernen Grijpskerke (72%), Oostkapelle (72%) en Veere (76%) is die behoefte **groter dan gemiddeld**, in de woonkernen Aagtekerke (59%), Koudekerke (61%) en Meliskerke (52%) **kleiner dan gemiddeld**.

Tabel 24: Factoren die de steun voor toerisme beïnvloeden in de 13 woonkernen in de gemeente Veere (meest betrouwbare schalen per factor voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten)

	Aagtekerke	Biggekerke	Domburg	Gapinge	Grijpskerke	Koudekerke	Meliskerke	Oostkapelle	Serooskerke	Veere	Vrouwenpolder	Westkapelle	Zoutelande	Gemeente Veere
Door toerisme wil ik anderen graag vertellen wat mijn gemeente te bieden heeft ('trots zijn')	59%	67%	63%	64%	72%	61%	50%	72%	69%	76%	67%	68%	70%	66%
Toerisme zorgt ervoor dat ik mij meer verbonden voel met de gemeenschap ('sociale verbondenheid')	25%	35%	32%	18%	26%	26%	16%	29%	26%	22%	34%	24%	34%	27%
Ik heb een stem in de beslissingen rond toeristische ontwikkelingen in mijn gemeente ('betrokkenheid hebben')	19%	23%	33%	15%	22%	19%	19%	12%	19%	24%	23%	16%	22%	21%
Een deel van mijn inkomen is gelinkt aan het toerisme in mijn gemeente ('persoonlijk economisch voordeel')	44%	43%	55%	32%	30%	16%	23%	38%	29%	16%	41%	35%	43%	36%

2 Omdat de factor 'betrokkenheid hebben' bij deze 0-meting in de gemeente Veere geen significante positieve of negatieve invloed heeft op de mate van steun voor toerisme, zijn de resultaten voor de desbetreffende schaal niet beschreven, maar de relatief hoge score van 33% voor de woonkern Domburg is wel opvallend!

In dezelfde tabel is tevens te zien dat slechts 3 op de 10 ondervraagden (27%) aangeven dat toerisme ervoor zorgt dat de inwoner zich meer verbonden voelt met de gemeenschap. In de woonkernen Biggekerke (35%), Domburg (32%) en Vrouwenpolder (34%) is dat gevoel significant groter dan gemiddeld, in de woonkernen Gapinge (18%), Meliskerke (16%) en Veere (22%) significant minder dan gemiddeld.

Ook wordt duidelijk dat het persoonlijke economische voordeel (uitgedrukt in de schaal 'Een deel van mijn inkomen is gelinkt aan het toerisme in mijn gemeente') sterk uiteenloopt van woonkern tot woonkern met als uitschieter naar boven Domburg (55%) en naar beneden Koudekerke (16%).

Welke (individuele) belangen (naar relevantie) wegen voor inwoners het zwaarst bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid?

De individuele belangen van de inwoners van de 13 woonkernen afzonderlijk komen voor een groot deel van de items, genoemd in tabel 25, overeen. Het meeste belang (tenminste 9 op de inwoners 10 op gemeentelijk niveau) wordt gehecht aan het behouden van de natuurlijke omgeving, het behouden van cultuur en historie en het verbeteren van de leefbaarheid van de inwoners.

Tabel 25: Individuele belangen inwoners 13 woonkernen gemeente Veere bij ontwikkeling (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid

	Aagtekerke	Biggekerke	Domburg	Gapinge	Grijpskerke	Koudekerke	Meliskerke	Oostkapelle	Serooskerke	Veere	Vrouwenpolder	Westkapelle	Zoutelande	Gemeente Veere
De natuurlijke omgeving behouden	96%	96%	97%	96%	94%	94%	97%	95%	96%	97%	96%	93%	96%	96%
De cultuur en historie behouden	87%	84%	92%	96%	89%	93%	94%	91%	90%	97%	85%	87%	87%	90%
De leefbaarheid van de inwoners verbeteren	86%	87%	93%	91%	92%	87%	92%	92%	93%	93%	90%	90%	86%	90%
Toerisme ontwikkelen op een schaal die past bij onze gemeenschap	91%	90%	90%	82%	91%	85%	93%	91%	86%	87%	82%	87%	90%	88%
Ervoor zorgen dat de woningmarkt niet oververhit raakt	86%	86%	81%	81%	82%	89%	90%	86%	82%	81%	79%	89%	82%	84%
Actie ondernemen tegen wildkamperen	71%	73%	77%	73%	81%	72%	74%	81%	79%	67%	76%	82%	84%	77%
Samenwerking tussen de inwoners stimuleren	74%	76%	82%	78%	76%	77%	82%	70%	80%	74%	75%	72%	72%	76%
Toeristen een kwalitatief goede gastbeleving bieden	72%	77%	79%	69%	76%	77%	74%	79%	82%	66%	79%	71%	84%	76%
Iedereen de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme	70%	68%	85%	73%	66%	67%	75%	73%	65%	76%	70%	77%	69%	73%

Als het gaat om 'het ondernemen van actie tegen wildkamperen' (Zoutelande 84%), het stimuleren van samenwerking tussen inwoners' (Domburg en Meliskerke 82%), 'toeristen een goede gastbeleving bieden' (Zoutelande 84%) en 'iedereen moet de mogelijkheid krijgen om deel te nemen aan besluitvorming rondom toerisme' (Domburg 85%) lopen de belangen verder uiteen.

Wat is het handelingsperspectief op woonkernniveau voor de gemeente Veere als bewuste toeristische bestemming vanuit het inwonersperspectief?

De belangrijkste conclusie van dit (deel)onderzoek in de gemeente Veere is dat er op dit moment relatief veel steun is voor toerisme onder de inwoners van de gemeente Veere als toeristische bestemming, maar wel met significante verschillen per woonkern. Die steun - in de woonkern Biggekerke het grootst - is met name verklaarbaar vanuit de in ruime mate ervaren positieve economische effecten van toerisme en ook de gevoelde trots dankzij toerisme en in mindere mate de sociale verbondenheid en het genoten persoonlijk economische voordeel.

Vanuit de wens van de gemeente Veere om zich te ontwikkelen tot een (nog meer) bewuste toeristische bestemming, wordt het succes van toerisme nu nog te vaak alleen afgewogen (en uitgedragen) aan de hand van economische indicatoren, maar dit een eenzijdige afbakening van succes, waarbij de positieve niet economische effecten worden vergeten en negatieve effecten niet worden opgelost terwijl de door inwoners (van met name de woonkernen Aagtekerke, Domburg, Gapinge, Grijpskerke, Meliskerke, Oostkapelle en Veere) ervaren negatieve effecten van toerisme nadrukkelijk afbreuk aan de steun voor toerisme.

De gemeente Veere zou er daarom verstandig aan doen om meer actief en transparant te communiceren met haar inwoners over de positieve niet economische effecten van toerisme. Daarnaast is voor het gemeente Veere van het grootste belang om nadrukkelijk oog te hebben voor de negatieve effecten van toerisme (o.a. dankzij toerisme ervaren verkeersoverlast, zwerfafval en drukte), om daar vervolgens actief naar te handelen, door te bepalen wat verder onderzocht moet worden en wat direct aangepakt kan worden en op welke schaal (provinciaal, regionaal of lokaal). De draagkracht voor een toeristische bestemming als de gemeente Veere bevindt zich namelijk op de balans tussen de gepercipieerde positieve (lusten) en gepercipieerde negatieve impact (lasten). Voor nu wegen voor een ruime meerderheid van de inwoners in de gemeente de voordelen van toerisme zwaarder dan de nadelen, maar als de draagkracht zou worden overschreden daalt de leefbaarheid voor de inwoners. Die draagkracht lijkt onder druk te staan in de woonkernen Domburg, Gapinge, Meliskerke en Veere.

Het is daarom van groot belang voor een toeristische regio als de gemeente Veere om, gezamenlijk met alle relevante stakeholders (o.a. inwoners, ondernemers, overheden), te definiëren wat wordt verstaan onder 'waardevol toerisme' met specifieke aandacht voor het belang van de inwoners van de gemeente. Het feit dat de inwoners nu de kans hebben gekregen om hun mening te geven door deelname aan dit onderzoek is al een goede stap. Samenwerking is in deze de sleutel tot 'waardevol toerisme' in een juiste balans tussen inwoner, bezoeker, ondernemer en omgeving.

Na de ervaren positieve effecten van toerisme is 'trots zijn' de meest belangrijke verklaring voor de mate van steun in de gemeente Veere en vanuit dat gegeven is het als gemeente verstandig om 'het gevoel van trots op je regio' te (blijven) stimuleren. Trotse inwoners geven namelijk, zoals eerder gesteld, significant meer steun voor toerisme en dragen zo bij aan een goede gastbeleving en uiteindelijk een (meer) bewuste toeristische bestemming.

De sociale positieve effecten van toerisme tenslotte zijn minder 'sterk' dan 'trots zijn', maar de inwoners die deze sociale voordelen zien, ervaren wel meer positieve en minder negatieve impact van toerisme. Een groot deel van de inwoners vindt (wel) dat het stimuleren van (meer) samenwerking tussen de inwoners relevant is bij de ontwikkeling van toekomstig (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid. Mogelijk kan vanuit die wens een verbinding worden gelegd met ondernemers en bezoekers, om gezamenlijk tot nieuwe toeristisch-recreatieve producten en diensten te komen.

In tabel 26 is op woonkernniveau een handelingsperspectief uitgewerkt voor de gemeente Veere als opmaat naar een (nog meer) bewuste toeristische bestemming met waardevol toerisme.

Tabel 26: Handelingsperspectief voor de gemeente Veere op woonkernniveau

Concept (RETS-model, figuur 2)	Generiek	Specifiek (aanknopingspunten)
1. Gepercipieerde positieve impact	Communiceer actief en transparant over de positieve effecten van toerisme	<p>Communiceer actief en transparant over de positieve niet economische effecten van toerisme en maak inzichtelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voor de inwoners van alle woonkernen hoe toerisme (voor zover van toepassing) de bescherming en het behoud van de natuurlijke omgeving en de ontwikkeling van meer groen stimuleert; • voor de inwoners van alle woonkernen in de gemeente en specifiek voor de woonkernen Domburg, Gapinge, Meliskerke en Veere hoe toerisme (voor zover van toepassing) de leefbaarheid verbetert (publieke faciliteiten, recreatieve mogelijkheden); • voor de inwoners van alle woonkernen hoe toerisme (voor zover van toepassing) de culturele identiteit en historie helpt te bewaren.
2. Trots zijn	Maak inwoners trots dankzij toerisme	Stimuleer (en faciliteer) de inwoners van alle woonkernen in de gemeente en specifiek de inwoners van Aagtekerke, Domburg, Gapinge, Koudekerke en Meliskerke om bezoekers te vertellen wat de (toeristische) bestemming heeft te bieden (als bijdrage aan het behoud van de culturele identiteit en het bieden van een goede gastbeleving).
3. Gepercipieerde negatieve impact	Werk actief negatieve impact (daar waar mogelijk) weg	Luister actief naar de inwoners van alle woonkernen in de gemeente en specifiek (in eerste instantie) naar de inwoners van Aagtekerke, Domburg, Gapinge, Grijskerke, Meliskerke, Oostkapelle en Veere (met oog voor de leefbaarheid) om te achterhalen wat de belangrijkste ervaren negatieve effecten van toerisme zijn (o.a. verkeersoverlast, zwerfafval, dunder om te leven in de gemeente en ervaren drukte, wildkamperen), bepaal wat verder onderzocht moet worden en wat direct aangepakt kan worden (op welke schaal, provinciaal, regionaal of lokaal).

Concept (RETS-model, figuur 2)	Generiek	Specifiek (aanknopingspunten)
4. Sociale verbondenheid	Vergroot de sociale effecten	Stimuleer (en faciliteer) samenwerking tussen de inwoners van alle woonkernen en specifiek (in eerste instantie) in Domburg, Gapinge, Meliskerke en Veere bij toekomstig toeristische ontwikkelingen en leg (daar waar mogelijk en voor zover al niet van toepassing) een verbinding met (lokale) ondernemers en bezoekers, met oog voor de leefbaarheid in de gemeenschap die onder druk staat, de oververhitte woningmarkt en de ontwikkeling van toerisme op een schaal die past bij de gemeenschap.

Overzicht van gehanteerde figuren en tabellen

Figuur 1: Beoordeling effecten toerisme op de leefomgeving en samenleving (bron: RLI (2019) Waardevol toerisme	6	Tabel 15: Gepercipieerde positieve economische impact van toerisme in de gemeente Veere	19
Figuur 2: Welke factoren beïnvloeden de houding van inwoners ten opzichte van toerisme?	8	Tabel 16: Gepercipieerde positieve niet economische impact van toerisme in de gemeente Veere	20
Tabel 1: Respons onderzoek toeristische draagvlak vanuit inwonersperspectief per deelnemende gemeente	8	Tabel 17: Gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de gemeente Veere	20
Tabel 2: Metadata (%) respondenten onderzoek toeristische draagvlak vanuit inwonersperspectief	9	Tabel 18: Factoren die de steun voor toerisme beïnvloeden in de gemeente Veere (meest betrouwbare schalen per factor voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten)	21
Tabel 3: Score concepten RETS-model op een vijfpunts Likertschaal voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten	12	Tabel 19: Individuele belangen inwoners gemeente Veere bij ontwikkeling (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid	21
Tabel 4: Steun voor toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (meest betrouwbare schalen)	12	Tabel 20: Steun voor toerisme in de gemeente Veere per woonkern (meest betrouwbare schalen)	24
Tabel 5: Factoren (in rangorde) die de steun voor toerisme positief of negatief beïnvloeden in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten.	12	Tabel 21: Gepercipieerde positieve economische impact van toerisme in de 13 woonkernen in de gemeente Veere	25
Tabel 6: Gepercipieerde positieve economische impact van toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten	13	Tabel 22: Gepercipieerde positieve niet economische impact van toerisme in de 13 woonkernen in de gemeente Veere	26
Tabel 7: Gepercipieerde positieve niet economische impact van toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten	13	Tabel 23: Gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de 13 woonkernen in de gemeente Veere	27
Tabel 8: Gepercipieerde negatieve impact van toerisme in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten	13	Tabel 24: Factoren die de steun voor toerisme beïnvloeden in de 13 woonkernen in de gemeente Veere (meest betrouwbare schalen per factor voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten)	27
Tabel 9: Factoren die de steun voor toerisme beïnvloeden in de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten (meest betrouwbare schalen)	14	Tabel 25: Individuele belangen inwoners 13 woonkernen gemeente Veere bij ontwikkeling (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid	27
Tabel 10: Individuele belangen (naar relevantie) inwoners van de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten bij de ontwikkeling van (gemeentelijk) toeristisch-recreatief beleid	14	Tabel 26: Handelingsperspectief voor de gemeente Veere op woonkernniveau	27
Tabel 11: Handelingsperspectief voor de 10 deelnemende Zeeuwse gemeenten	16		
Tabel 12: Score concepten RETS-model (figuur 2) op een vijfpunts Likertschaal per gemeente	18		
Tabel 13: Steun voor toerisme in de gemeente Veere (meest betrouwbare schalen)	18		
Tabel 14: Factoren (in rangorde) die de steun voor toerisme positief of negatief het meest beïnvloeden in de gemeente Veere (op basis van lineaire regressie)	18		

